

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΝΙΚΟΣ ΒΕΤΤΑΣ

Πηγή: ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ Σελ.: 25,32-33

Ημερομηνία έκδοσης: 08-08-2020

Επιφάνεια: 1900.29 cm² Αρθρογράφος:

Κυκλοφορία: 3500

Θέματα: IOBE

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΓΑΛΟΥΠΗ

ΜΕ ΤΟ ΠΟΔΙ ΣΤΟ ΓΚΑΖΙ ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ...

Ο γενικός διευθυντής του IOBE και μέλος της Επιτροπής Πισσαρίδη μιλάει στον «Φ» για το ευρωπαϊκό πακέτο στήριξης, την οικονομία της πανδημίας και την κρίση

Την ανάγκη να τρέξουν οι αλλαγές που, με τη σημαντική βοήθεια του ευρωπαϊκού πακέτου στήριξης, θα κάνουν πιο ανθεκτικά την ελληνική οικονομία το επόμενο δύσκολο διάστημα της ύφεσης και θα την εκουγχρονίσουν για την επόμενη ημέρα επισημαίνει με συνέντευξή του στον «Φ» ο γενικός διευθυντής του IOBE και μέλος της Επιτροπής Πισσαρίδη, Νίκος Βέττας. Ο καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών αξιολογεί την κατάσταση ως έχει σήμερα, αναλύει τις αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας εν μέσω πανδημίας, διαβλέπει τους τομείς στους οποίους πρέπει να γίνουν βελτιωτικές κινήσεις και πού πρέπει να πέσει το βάρος, ενώ δηλώνει ότι «μπορούμε και πρέπει να τα καταφέρουμε».

Κύριε Βέττα, η εικόνα που έχετε από την κατάσταση διεθνώς είναι ότι η «οικονομία της πανδημίας» ήρθε για να μείνει;

Υπάρχουν δύο επίπεδα. Αυτό της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής που δοκιμάζονται ακραία. Και αυτό της πραγματικής οικονομίας, της παραγωγής. Όσα έγιναν τους πρώτους μήνες της πανδημίας λειτουργήσαν ως επιταχυντής εξέλιξεν προς το προφανές που είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός, αλλά και προς άλλα λιγότερο προφανή, όπως με αλλαγές στις αλυσίδες ανεφοδιασμού, τη διασύνδεση των επιχειρήσεων, πόρους προμηθευτές θέλουν να έχουν και τι κινδύνους επιλέγουν να πάρουν ως προς προμηθευτές και πελάτες. Όλα αυτά έγιναν πολύ γρήγορα και επηρεάζουν την παραγωγικότητα είτε αρνητικά, σε κάποιους κλάδους, είτε θετικά. Οι αλλαγές, φυσικά, δεν θα επηρεάζουν ομοιόμορφα κλάδους και επιχειρήσεις σε αυτή την κρίση, κάποιοι κερδίζουν, κάποιοι κάνουν.

Ποιοι θα χάσουν περισσότερο;

Μεσοπρόθεσμα κλάδοι και επαγγέλματα που ενσωματώνουν νέες τεχνολογίες θα βγουν πολύ ισχυροί. Για τα επόμενα ένα ή δύο χρόνια όμως, αυτοί που θα χάνουν θα είναι δυστυχώς οι περισσότεροι, αφού η οικονομία βρίσκεται σε βαθιά ύφεση και δεν θα εξέλθει από αυτήν αυτόματα. Ασφαλώς δεν θα έχουν, όμως, όλοι τις ίδιες απώλειες. Υπάρχουν εργασίες που μπορεί να χρησιμοποιήσουν σε μεγάλο βαθμό τηλεργασία, ψηφιακές πλατφόρμες κ.λπ. Υπάρχουν άλλες εργασίες και κυρίως χαμηλές εξειδικεύσεις, όπως μιας εργαζόμενης στην εστίαση ή ενός εργαζόμενου στις μεταφορές, που πλήττονται άμεσα. Παγκοσμίως θα υπάρχει πίεση περισσότερο στα εισοδήματα των πιο αδύναμων νοικοκυριών και αυτό γίνεται ακόμη πιο σοβαρό γιατί μπορεί ταυτόχρονα να χάσουν πιο εύκολα την πρόσβαση στην εκπαίδευση και το σύστημα υγείας. Στην Ελλάδα έχει υπάρξει προς το παρόν η ομπρέλα προστασίας του κράτους και καλώς, στηρίζοντας τις επιχειρήσεις που δεν προχωρούν σε απολύσεις. Κάποιες άλλες χώρες αφήνουν να απολύονται οι εργαζόμενοι, στηρίζοντας τους μετά ως ανέργους. Σε κάθε περίπτωση, το επόμενο διάστημα αναμένεται δύσκολο σε όλες τις οικονομίες.

Μπορεί να προβλεφθεί η διάρκεια αυτής της κρίσης;

Όχι. Η κεντρική πρόβλεψη είναι ότι ο νέος κορωνοϊός, με τη σημερινή διάσπαση του προβλήματος, θα είναι μαζί μας για κάποιο μήνα ακόμα. Σιγά σιγά, με τη νέα χρονιά εκτιμάται ότι θα αρ-

χίσει να φθίνει ως αποτέλεσμα και των μέτρων αντιμετώπισης, αλλά και της ιατρικής προόδου. Είναι πιθανό να αρχίσει να φθίνει σαν πρόβλημα σταδιακά, ακόμη και αν δεν εξαλειφθεί τελείως, για αρκετά μεγάλο διάστημα. Ως προς το οικονομικό σκέλος της κρίσης, η διάρκειά της θα εξαρτηθεί από την αποφασιστικότητα και τον ρεαλισμό στην αντιμετώπισή της. Πολιτικές εμπορικού προστατευτισμού, για παράδειγμα, θα την παρατείνουν.

Πόσο μας «αγγίζει» η διεθνής εικόνα της οικονομίας και σε ποιους τομείς περισσότερο;

Φυσικά μας επηρεάζει και, μάλιστα, πολύ. Η ελληνική οικονομία διασυνδέεται σήμερα με την παγκόσμια, κυρίως μέσω του τουρισμού και των μεταφορών. Η διασύνδεση μέσω των εξαγωγών αγαθών είναι πολύ ασθενέστερη, δυστυχώς. Αν υπάρχει ισχυρότερη παραγωγή στη μεταποίηση θα υπήρχε καλύτερη διασπορά των κινδύνων και προσαρμογή στη διεθνή ζήτηση. Σήμερα ως χώρα πουλάμε στο εξωτερικό κυρίως υπηρεσίες, που πλήττονται διεθνώς και με λίγες δυνατότητες αντίδρασης βραχυχρόνια.

Η Διεθνής Ένωση Αεροπορικών Μεταφορών εκτιμάει ότι η παγκόσμια εμπορική αεροπορική κίνηση δεν θα επανέλθει στο επίπεδο που ήταν το 2019 πριν από το 2024.

Αυτό θα τα έλεγα περισσότερο σενάρια, έστω και σοβαρά, παρά προβλέψεις. Δεν μπορώ να αποκλείσω και μια θετική έκπληξη στις οικονομίες, να τελειώσει η κρίση πιο νωρίς και να επανέλθουμε συντομότερα στους προηγούμενους ρυθμούς. Θυμάστε, ίσως, την 11η Σεπτεμβρίου. Το 2001 πολλοί θεωρούσαν ότι ο κόσμος όπως τον ξέραμε έφτασε σε ένα απότομο τέλος και ότι λίγοι θα ταξίδευαν ξανά. Και ύστερα από μόλις δύο χρόνια δεν

θυμόμασταν και πολλά. Για να μην ανατρέξουμε στην ισχυρή παγκόσμια ανάπτυξη για περίπου 25 χρόνια από τη δεκαετία του '80 μετά τις πολύ επώδυνες πετρελαϊκές κρίσεις πο πριν.

Ο φόβος του ιού ή ο φόβος της οικονομικής αβεβαιότητας υπερισχύει περισσότερο αυτή την εποχή σε κατανάλωση, μετακινήσεις, τουρισμό;

Κοιτάζτε, στον δυτικό κόσμο δεν είμαστε πλέον γενικά φτωχοί. Στην Ευρώπη, ακόμα και στην Ελλάδα μετά τη δεκαετή και βαθιά κρίση, στις ΗΠΑ, όλο και περισσότερο σε ένα μεγάλο τμήμα της Ασίας, η πλειονότητα των νοικοκυριών δεν κινείται οριακά σε επίπεδο επιβίωσης ή μόρφωσης ή υγείας. Σε έναν βαθμό, λοιπόν, η κατανάλωση δεν γίνεται από ανάγκη. Αυτό σημαίνει πως πολλά νοικοκυριά μεσαίων εισοδημάτων μπορούν να μειώσουν την κατανάλωση ένα 5% ή και 10% για κάποιο διάστημα, αναβάλλοντας ένα ταξίδι, μια έξοδο διασκέδασης ή την αντικατάσταση μιας συσκευής. Αλλά θα το κάνουν γιατί δεν έχουν διάθεση για κατανάλωση μέσα στην υγειονομική κρίση, άλλα γιατί ανησυχούν για τα εισοδήματά τους προσεχώς και προτιμούν να αποταμιεύσουν. Σε κάθε περίπτωση, η μείωση της κατανάλωσης βαθαίνει την ύφεση. Και ενώ ο πρώτος λόγος ελπίζουμε να εκλείψει σύντομα, ο δεύτερος μπορεί να επημερίσει. Για παράδειγμα, πολλοί Ευρωπαίοι πολίτες ενδεχομένως θα ανησυχούν για τα μειωμένα εισοδήματά τους όχι μόνο φέτος αλλά και το ερχόμενο καλοκαίρι ή και στη συνέχεια, και αυτό μπορεί να μειώσει αισθητά τη δαπάνη που θα έκαναν ως τουρίστες.

Ο ρόλος του κράτους, ως «οικονομικό πυροσβέστη», αλλάζει μέσα σε μια νύκτα και στην Ελλάδα. Πώς μπορεί να διασφαλιστεί ότι θα αξιοποιηθούν με παραγωγικό τρόπο τα τόσα επιπλέον χρήματα από το ευρωπαϊκό πακέτο;

Το πρωτεύον είναι να επουλωθούν άμεσα οι πληγές οι οποίες προκαλούνται στα πιο αδύναμα νοικοκυριά και να προσαρμοστούμε για τη συνέχεια της κρίσης με την ισχυρότερη κατά το δυνατόν παραγωγική βάση. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει να μοιράσουμε χρήμα σε όλους και χωρίς κριτήρια. Ακόμη και να ήταν εφικτό, δεν θα έπρεπε να γίνει, αλλά για μια οικονομία με τόσο υψηλό χρέος και ιστορικό ελλειμμάτων δεν θα ήταν εφικτό χωρίς εκτροχιασμό. Αλλά, για παράδειγμα, μέχρι

ΝΙΚΟΣ ΒΕΤΤΑΣ

“

Εντονος ο ανταγωνισμός στην Ε.Ε., ακόμη και πολλές πρώην σοβιετικές χώρες μας προσπερνούν πλέον. Να αξιοποιηθεί το ευρωπαϊκό πακέτο για να «στρίψει» η οικονομία μας

τον Σεπτέμβριο τα σχολεία και τα πανεπιστήμια μας θα πρέπει να είναι πολύ πιο ισχυρά ως προς την ψηφιακή τεχνολογία και τη διδασκαλία από απόσταση, τα νοσοκομεία μας πολύ πιο έτοιμα και συνδεδεμένα μεταξύ τους, οι επιχειρήσεις με βιώσιμες προοπτικές να μη μείνουν από ρευστότητα.

Προλαβαίνουμε μέχρι τον Σεπτέμβριο να κάνουμε κάποια πράγματα σε αυτούς τους τομείς;

Μέσα στην αρχική πίεση, στο διάστημα του lockdown έγιναν πολλά και σημαντικά. Ελπίζω ότι και σήμερα ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας προετοιμάζονται κατάλληλα, ώστε να υπάρχει προσαρμογή από τον Σεπτέμβριο και μετά. Φυσικά, κεντρικό είναι και το θέμα της χρησιμοποίησης

“

Δεν μπορεί το ευρωπαϊκό πακέτο στήριξης να γίνει πρόσκαιρα επιδόματα και συντάξεις

ΒΑΡΟΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

Αν ως χώρα είχαμε τώρα τη δυνατότητα να σχεδιάζαμε ξανά την οικονομία μας από την αρχή, σε «λευκό χαρτί», ποιες τομείς θα ήταν η ρακοκοκαλιά της ώστε να θεωρείται σύγχρονη;

Ένας κεντρικός και ισχυρός πόλος είναι το προφανές, γύρω από κάτι που έχουμε και είναι ξεχωριστό: η ιστορία, η γεωγραφία και το κλίμα. Αυτά συνολικά μπορούν να υποστηρίξουν μια ισχυρή εικόνα και σήμα της χώρας, θα δώσει μεγαλύτερη αξία εκτός των άλλων στον κλάδο των τροφίμων, στον πολιτισμό και στον τουρισμό. Ο άλλος πόλος είναι το ανθρώπινο κεφάλαιο, το οποίο αφορά την εκπαίδευση, από την προσχολική αγωγή μέχρι τη μεταπτυχιακή, την έρευνα, την εξειδίκευση. Οικονομίες με το μέγεθος της δικιάς μας, δεν μπορούν να προσδεθούν αλλιώς. Το κόστος του φυσικού κεφαλαίου θα είναι πάντα σχετικά πιο υψηλό για εμάς, άλλωστε έχουμε πολύ υψηλό δημόσιο χρέος. Αν δει κανείς το πρότυπο οικονομιών στο δικό μας μέγεθος, χώρες όπως η Ολλανδία, η Δανία, το Ισραήλ ή η Εσθονία, αντιλαμβάνεται ότι το μυστικό βρίσκεται εκεί: στην ενίσχυση και προσέλκυση ανθρώπινου κεφαλαίου ώστε να στηρίζεται η σύγχρονη επιχειρηματικότητα και η καινοτομία.

Με αυτόν τον οικονομικό «οδοντό», τι θα πετυχαίναμε ως χώρα;

Εκτός από τη γενική άνοδο της παραγωγικότητας, άρα και των μισθών, θα είχαμε ειδικότερα περισσότερες επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας, με διεθνή προσανατολισμό. Επίσης, ισχυρότερη παρουσία εξειδικευμένης μεταποίησης με τουλάχιστον μεσαίο μέγεθος, και με κύριο στόχο τις πωλήσεις στο εξωτερικό.

Τι θα μπορούσε να αποτελέσει τροκοπέδη για να μην προχωρήσει στην πράξη η ανασυγκρότηση της ελληνικής οικονομίας μέσω του πακέτου στήριξης;

Το ένα πιθανό εμπόδιο είναι αντικειμενικό. Τόσο το φυσικό κεφάλαιο και το ανθρώπινο κατευθύνονται εκεί που θα πάρουν την υψηλότερη απόδοση. Δεν κοιτάνε πώς η κατάσταση να είναι ύστερα από πέντε ή δέκα χρόνια. Προς το παρόν,

τη δισυένδωση της έρευνας με την τεχνολογία και τους αγρότες. Επίσης, στη βιομηχανία μας πρέπει να στηριχθούν οι επενδύσεις σε σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό. Έχουμε υπερβολικά μεγάλο ποσοστό αυτοαπασχόλησης και πολύ λίγες επιχειρήσεις με εξαγωγικό προσανατολισμό. Πρέπει, λοιπόν, να βοηθηθεί η στροφή της οικονομίας επαγωγώς. Δεν μπορεί τα χρήματα από το ευρωπαϊκό πακέτο στήριξης να γίνουν πρόσκαιρα επιδόματα και συντάξεις.

Σε μια πιο σύγχρονη κατεύθυνση ουσιαστικά...

Είναι ένα δίπολο. Στην οικονομία χρειάζεται υψηλότερη παραγωγικότητα. Αυτός, άλλωστε, είναι ο λόγος για τον οποίο οι μισθοί μας δεν

δεν έχουν πολλούς λόγους να μας προτιμήσουν σε σχέση, για παράδειγμα, με την Ισπανία, την Ολλανδία, τη Σουηδία ή το Ισραήλ, όπου οι αμοιβές είναι υψηλότερες. Με άλλα λόγια, ένα πρόβλημα είναι ότι δεν τρέχουμε μόνοι μας. Υπάρχει συχνά η άποψη, «ας κάνουμε αλλαγές, αλλά σιγά σιγά». Μπορεί εμείς να τις κάνουμε σιγά σιγά, οι άλλες χώρες όμως πατώντας το γκαζί. Το δεύτερο είναι ότι υπάρχουν συγκεκριμένα «συμφέροντα», που δεν θα ήθελαν πραγματικές αλλαγές.

Υπό ποία έννοια;

Αυτοί που είτε στην εργασία είτε στο κεφάλαιο επωφελούνται από τη σημερινή κατάσταση έχουν πολλούς λόγους να αντιπαλέψουν τις αλλαγές που γίνονται. Και μιλώντας ειδικότερα, αν υπάρχει ένα απλούστερο σύστημα δημοσίας διοίκησης και δικαιοσύνης, και αν ανοίξει ο ανταγωνισμός στις αγορές, η κερδοφορία επιχειρήσεων που στηρίζονται τεχνικά σε εμπόδια για τους ανταγωνιστές τους θα πληγεί. Δυναμική οικονομία, όμως, σημαίνει αυτό ακριβώς. Να επιχειρούν όσο το επιθυμούν και να επιβραβεύονται οι πλέον καινοτόμοι και αποτελεσματικοί.

Η αίσθησή σας είναι ότι μπορούμε να τα καταφέρουμε ως χώρα, τελικά;

Δεν έχουμε επιλογή, πρέπει να το προσπαθήσουμε, αφού είναι η χώρα μας και κυρίως αυτή των παιδιών μας. Και κατά τη γνώμη μου, ασφαλώς μπορούμε. Είναι πολλές οι χώρες που κατάφεραν και προόδουσαν περισσότερο και ως είχαν αντικειμενικά λιγότερα πλεονεκτήματα.

Η ελληνική κοινωνία είναι πιο ώριμη σήμερα να δεχτεί τομές;

Το ελπίζω. Αλλά πρέπει η κοινωνία να βλέπει σε εύλογο χρόνο και σαφή θετικά αποτελέσματα, σε σημαντικούς τομείς όπου γίνεται πρόοδος. Να διαπιστώνει, δηλαδή, και το όφελος από τις αλλαγές, όπως στις υπηρεσίες που λαμβάνει στη δημόσια διοίκηση, την εκπαίδευση ή στην υγεία ή από τις αποτελεσματικότερες αγορές. Γι' αυτό κι έχει σημασία οι όποιες αλλαγές να γίνονται με σχέδιο και αποφασιστικότητα.

μπορούν να ανέβουν με διατηρήσιμο τρόπο. Και ταυτόχρονα χρειάζεται ανταπόκριση στη ζήτηση από το εξωτερικό, να υπάρχει εξωστρέφεια για προϊόντα και υπηρεσίες.

Ο τουρισμός;

Και αυτός έχει μεγάλη περιθώρια ανόδου, ποσοτικής και ποιοτικής. Όταν ακούγεται, ιδίως με τις φετινές εξελίξεις, ότι πρέπει η χώρα να φύγει από τη «μνοκαλλέργεια του τουρισμού» δεν το αντιλαμβάνομαι ως μειωσή του. Το αντίθετο, θα έπρεπε να τεθεί υψηλότερος στόχος. Το πρόβλημα είναι πως οι υπόλοιποι εξωστρεφείς τομείς είναι πολύ ασθενείς. Ειδικότερα, δεν υπάρχουν πολλές ελληνικές επιχειρήσεις που να πουλάνε καινοτόμα προϊόντα στο εξωτερικό, παρά μόνο λίγες.

των ευρωπαϊκών πόρων, από το ΕΣΠΑ, από το Ταμείο Ανάκαμψης, μαζί με τα ιδιωτικά κεφάλαια που πρέπει να κινητοποιηθούν. Ακούγεται πως αυτή είναι μια τελευταία ευκαιρία για την ελληνική οικονομία και αυτό έχει πολύ μεγάλο βαθμό αλήθειας. Πράγματι, η Ελλάδα ολόκληρη περισσότερο απομακρύνεται από τις άλλες χώρες της Ευρώπης, υστερώντας σε παραγωγικότητα και σχετική ανταγωνιστικότητα. Οι χώρες της περιφέρειας της ευρωζώνης που πέρασαν επίσης από προγράμματα μας έχουν ξεπεράσει. Ακόμα και πολλές πρώην ανατολικές μας προσπερνούν. Δεν πρέπει να υπάρξει καμία αμφιβολία πως πρέπει κάποιος να χρησιμοποιήσει αυτή τη συγκυρία για να χτίσει μια πολύ πιο ισχυρή οικονομία.

Με ποιους τρόπους;

Με δύο. Ο ένας είναι ο προφανής: Υποστηρίξει υποδομών εκεί όπου χρειάζεται. Για ψηφιακή αναβάθμιση, λιμάνια, προσχολική αγωγή. Στα σχολεία μας, σχεδόν όλες οι κρατικές δαπάνες αφορούν σε μισθούς, με συνέπεια να μένουν πίσω οι κτιριακές και κυρίως οι ψηφιακές υποδομές. Οι υποδομές για τον τουρισμό είναι ελλειμματικές. Τα δημόσια και ιδιωτικά κτίριά μας χρειάζονται ενεργειακή αναβάθμιση και στο σύστημα συλλογής απορριμμάτων και ανακύκλωσης είμαστε απελπιστικά πίσω. Και ο δεύτερος, να διευκολυνθούν κάποιες δομικές αλλαγές στο παραγωγικό υπόδειγμα. Για παράδειγμα, το σύμπλεγμα της αγροδιατροφής έχει σαφή οπθοδρομικά χαρακτηριστικά. Πρέπει να βοηθηθεί για να «στήριξη», ενισχύοντας